

نام و نام خانوادگی:

زمان برگزاری: ۷۵ دقیقه

نام آزمون: فنون یازدهم تشریحی سری دوم

تاریخ آزمون:

۱ بیت زیر را بخوانید و مطابق جدول زیر، پایه‌های آوایی، وزن و نشانه‌های هجایی آن را بنویسید.

ای دوست شکر خوشتر یا آن که شکر سازد؟ ای دوست قمر خوشتر، یا آن که قمر سازد؟

مولوی

				پایه‌های آوایی
				وزن
				نشانه‌های هجایی

۲ با خوانش درست بیت، مرز پایه‌های آوایی آن را مشخص کنید. نشانه‌های هجایی و وزن آن را بنویسید.

«آن جازوم آن جا روم، بالا بدم بالا روم بازم رهان بازم رهان، کاین جا به زنهار آدم»

۳ ویژگی‌های زبانی، ادبی و فکری سروده زیر را استخراج کنید:

روزگاری شد ز چشم اعتبار افتاده‌ام	چون نگاه آشنا از چشم یار افتاده‌ام
دست رغبت کس نمی‌سازد به سوی من دراز	چون گل پژمرده بر روی مزار افتاده‌ام
اختیارم نیست چون گرداب در سرگشتگی	نبض موجم، در تپیدن بی‌قرار افتاده‌ام
عقده‌ای هرگز نکردم باز از کار کسی	در چمن بیکار چون دست چنار افتاده‌ام
همچو گوهر گر دلم از سنگ گردد دور نیست	دور از مژگان ابر نوبهار افتاده‌ام

قلمرو زبانی	قلمرو ادبی	قلمرو فکری

۴ تشبیه را در سروده اخوان ثالث مشخص سازید.

«همگنان خاموش / گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید» (اخوان ثالث)

۵ در بین شاعران سبک‌های کلام شخصیت در اشعار قدما تتبع بسیار نمود و از به کار بردن زبان قدیم پرهیز می‌کرد؟

۶ پس از تعیین پایه‌های آوایی وزن بیت زیر را بنویسید.

رو سر بنه به بالین تنها مرا رها کن ترک من خراب شبگرد مبتلا کن «مولوی»

				پایه‌های آوایی
				وزن
				نشانه‌های هجایی

۷ کدام هنرها در عهد صفوی رشد فراوان یافت؟

۸ عبارت زیر در بیان کدام شخصیت ادبی قرن یازدهم هجری است؟

«او را به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کار بردن مضمون بدیع و گاه دور از ذهن می‌شناسیم، از ویژگی‌های مهم شعر او استعاره‌های رنگین، خیال‌انگیز و سرشار از ابهام و تخیل‌های رمزآمیز شاعرانه است.»

۹ مجازهای موجود در بیت زیر را مشخص کنید و نوع علاقه و قرینه آن را بنویسید.

دفتر فکرت بشوی، گفته سعدی بگوی دامن گوهر بیار بر سر مجلس بیار

«سعدی»

- ۱۰ بیت زیر را متناسب با پایه‌های آوایی آن تفکیک کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هر یک را در خانه‌ها قرار دهید:
«بکم آرام چون قویی سبک‌بار
به نر می بر سر کارون همی رفت»
- ۱۱ ابتدا پایه‌های آوایی بیت زیر را مشخص کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هر خانه را بنویسید:
«روز چو شمعی به شب، زود رو و سرفراز
شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم‌تاب»
- ۱۲ علت رواج تاریخ‌نویسی در دوره مغول چیست؟
- ۱۳ «تشبیه بلیغ اضافی» موجود در بیت زیر را، به یک «تشبیه غیر بلیغ» تبدیل کنید.
«از کیمیای مهر تو زر گشت روی من
آری به یمن لطف شما خاک زر شود»
- ۱۴ یک تشبیه «بلیغ اضافی» (تشبیه فشرده ترکیبی) بنویسید که واژه «اشک» مشته آن باشد.
- ۱۵ با هر یک از مشبه‌های زیر یک تشبیه بسازید و اجزای تشکیل‌دهنده آن را مشخص سازید.
شب، کتاب، عشق، دوست
- ۱۶ با هر یک از مشبه‌های زیر یک تشبیه بسازید.
دریا، آینه روشن، گل سرخ
- ۱۷ با مرزبندی درست پایه‌های آوایی بیت زیر، هر پایه را در خانه خود جای دهید.
هر آن دل را که سوزی نیست، دل نیست
دل افسرده غیر از آب و گل نیست
- ۱۸ کدام گزینه درباره قرن هشتم هجری نادرست است؟
الف) به دلیل بی‌اعتقادی برخی از ایلخانان مغول، فرصتی برای بروز مذاهب دیگر پدید آمد.
ب) زبان شعر جز در سروده‌های شاعران شاخص مانند خواجه و حافظ به سستی گرایید.
پ) قلمرو زبان و فرهنگ فارسی به مناطق مرکزی ایران (عراق عجم) محدود شد.
- ۱۹ چهار تن از معروف‌ترین شاعران سبک عراقی را نام ببرید؟
- ۲۰ به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.
الف) مغولان در چه تاریخی به نواحی مرزی ایران حمله کردند؟
ب) هنگام حمله مغولان به ایران کدام ناحیه که کانون فرهنگی ایران محسوب می‌شد، نابود و ویران گردید؟
ج) انتقال کانون فرهنگی از خراسان به عراق عجم از چه زمانی آغاز شد؟

پاسخنامه تشریحی

۱

پایه‌های آوایی	ای دو ست	شِ کَرِ حُشِ تَر	یا آنِ کِ	شِ کَرِ سَا زَد
	ای دو ست	قِ مَرِ حُشِ تَر	یا آنِ کِ	قِ مَرِ سَا زَد
وزن	U --	-- U	U --	-- U
نشانه‌های هجایی	مفعول	مفاعیلن	مفعول	مفاعیلن

۲

پایه‌های آوایی	آن جا رَ وَم	آن جا رَ وَم	با لا بَ وَم	با لا رَ وَم
	با زَمَ رَ هان	با زَمَ رَ هان	کین جا بَ زَن	ها را مَ دَم
نشانه‌های هجایی	-- U	-- U	-- U	-- U
وزن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن

۳

- ۱) قلمرو زبانی: (۱) کاربرد واژگان «نبض، تپیدن، عقده، مزار، پژمرده و چنار» نشان‌دهنده گسترش دایره واژگان شعری شاعر است.
 (۲) زبان رایج مرسوم مردم عصر، زبان شعری شاعر است. عبارت‌های «از چشم افتاده‌ام» و «عقده باز نکردم»، «دست دراز نمی‌سازد» مؤید این ادعاست.
 (۳) زبان شعر ساده و قابل فهم است.
 قلمرو ادبی: (۱) قالب شعر، غزل است.
 (۲) بیت ردیف دارد و ردیف آن، از نوع «فعلی» است.
 (۳) برای بیان احوال و توصیف روحیات خود از تشبیه‌های گسترده و فشرده بهره برده است.
 (۴) وجود استعاره‌های نظیر «چشم اعتبار، دست رغبت، دست چنار، مژگان ابر نو بهار» بر زیبایی سخن صائب افزوده است.
 (۵) بهره‌گیری از تصاویر واقعی دنیای پیرامون سخن را برای مخاطب قابل فهم ساخته است. مانند: گل پژمرده بر روی مزار، دست بیکار چنار، از سنگ بودن گوهر قلمرو فکری: (۱) یأس و ناامیدی و سرخوردگی

(۲) بی‌ثمر بودن زندگی

(۳) توجه به مفهوم و معنی گرا بودن

۴

- تشبیه گسترده دارد: همگنان: مشبه: صدف: مشبه‌به: به کردار: ادات تشبیه / «ش»: مشبه: مروارید: مشبه‌به در حقیقت عبارت یادشده دارای تشبیه مرکب است با این توضیح که شاعر، حلقه زدن همگنان را به گرد او (: مرد نقال) به احاطه شدن مروارید توسط صدف مانند کرده است.

۵

صائب تبریزی

رو	سَر	بِ	نِه	بِ	با	لین	تَن	ها	مَ	را	ز	ها	کُن
ثَر	کِ	مَ	نِ	خَ	را	بِ	شَب	گَر	دِ	مُ	تِ	لا	کُن
	مفعول			فاعلن			مفعول			فاعلن			
	U --			-- U			U --			-- U			

۶

۷) قالی‌بافی، سفالگری، شیشه‌سازی، نقاشی، تذهیب، خوشنویسی

۸

بیدل دهلوی

۹

مجلس: مجاز از افرادی که در مجلس حضور دارند / قرینه: سر / گوهر: مجاز از سخنان ارزشمند سعدی / علاقه آن، شباهت است.

۱۰

پایه‌های آوایی	بَ لَمَ آ را	م چُن قو یی	سَ بُک بار
	بِ تَر می بَر	سَ رِ کا رون	هَ می رَفَت
وزن	-- U	-- U	-- U
نشانه‌های هجایی	مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعی

۱۱

پایه‌های آوایی	رو زُ جُ شم	عی بِ شَب	زود رُ تُ	سَر فَ راز
	شَب جُ چَر را	غی بِ صُبح	کا س ت تُ	نی م تاب
وزن	مفتعلن	فاعلن	مفتعلن	فاعلن
نشانه‌های هجایی	-- UU	-- U	-- UU	-- U

۱۲

تاریخ‌نویسی به دلیل علاقه شدید مغولان به ثبت وقایع مربوط به اجداد و پدرانشان، از همان اوایل دوره مغولان شروع شد.

۱۳

مهر تو مثل کیمیا ارزشمند است. (یا مهر تو مثل کیمیا است.)

۱۴

«گوهر اشک»

۱۵

شب مانند قیر تیره و سیاه بود / کتاب همچون آینه‌ای نشان‌دهندهٔ حوادث روزگار است.
 مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه
 عشق همچون ، اکسیر ارزشمند است. / دوست همچون برگ درخت طراوتبخش است.
 مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه

۱۶

عشق چون دریایی بی‌کرانه است / دل همچون آینه روشن شفاف است.
 مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه
 رخسار یار همانند گل سرخ شاداب و باطراوت بود.
 مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه مشبه ادات تشبیه مشبّهه وجه شبه

۱۷

ست دل نیست	کِ سو زی نی	هـ ران دل را
بُ گل نیست	دِ غی رَز آ	دِ لِ آف سُر

۱۸ مورد (پ): قلمرو بالندگی زبان و فرهنگ فارسی عرصهٔ وسیعی یافت، به طوری که از شبه قارهٔ هند تا آسیای صغیر، بسیاری به این زبان سخن می‌گفتند.

۱۹

عطار، مولوی، سلمان ساوجی، خواجوی کرمانی

۲۰

الف) سال ۶۱۶ هجری قمری (اوایل قرن هفتم هجری)

ب) خراسان بزرگ

ج) زمان سلجوقیان